Misiunea scriitorului SF
(eseu)

Nu cred că misiunea scriitorului la început de mileniu s-a schimbat prea mult faţă de misiunea pe care a avut-o de la începutul timpului încoace (de cînd primele sunete articulate au început să circule printre primele creaturi bipede cu darul vorbirii, din momentele în care aceşti primi oameni au început să deseneze cu degetul prin nisipul fierbinte al deşertului african): acea de a aduce o oază de noutate şi de încîntare în vieţile noastre amărîte ale muritorilor de rînd. Spun „ale noastre” pentru că fiecare scriitor este înainte de toate un cititor, a fost cititor pe măsura dezvoltării sale la un nivel suficient de superior pentru a-şi permite să scrie şi a rămas un cititor pentru a putea să scrie bine.

Pentru a putea înţelege misiunea scriitorului de SF trebuie mai întîi înţeles genul aparte de literatură cu care acesta are de-a face şi factura mai specială de oameni care vor să aibă de-a face cu ea. Se spune că ştiinţa şi religia se completează reciproc pentru că ştiinţa aduce dovezi pentru a explica fenomenele repetitive (acele fenomene care pot fi repetate în interiorul unui laborator şi nu numai) din natura înconjurătoare (natura întregului cosmos) iar religia încearcă să descrie într-un mod ce se încearcă să fie cît mai clar şi complet acele fenomene şi lucruri care la ora actuală îi sunt inaccesibile ştiinţei. Din acest punct de vedere natura unui scriitor SF este bivalentă pentru că se foloseşte de ambele tipuri de noţiuni (ale ştiinţei şi ale religiei) pentru a crea ceva la care nimeni nu s-a gîndit pînă în acel moment (sau s-a gîndit prea puţin). Misiunea atemporală al scriitorului de SF este de a crea universuri noi înăuntrul sau în afara universului care îl înconjoară (şi pe care noi îl numim lume, realitate) în care încerca să răspundă la toate aceste întrebări fundamentale ale ştiinţei şi religiei în modul său personal (şi care probabil nu aparţine vreunui curent religios-ştiinţific existent) dar mai ales să pună întrebări noi.

O întrebare bine alcătuită poate valora mai mult decît majoritatea răspunsurilor sosite pe adresa ei, poate chiar de aceea marile întrebări ale condiţiei umane care au fost preocuparea filozofilor de secole întregi sunt încă la fel de proaspete ca atunci cînd au fost puse prima dată.

Revenind la cosmos putem spune că locul omului în univers trece prin ştiinţă pentru a ajunge la religie şi se întoarce la condiţia umană. Scriitorul SF are capacitatea de a urmări evoluţia acestui triunghi echilateral atît din interior cît şi din ansamblu sau chiar din afară (din perspectiva unei specii extraterestre), de aceea unul dintre rolurile sale principale este de a atrage atenţia asupra posibilelor – inevitabilelor de fapt – probleme. Acum, în prag de război, acest lucru este cu atît mai important cu cît războaiele au devenit tot mai distrugătoare odată cu progresul ştiinţei iar Omenirea se află într-un punct de răscruce în care se poate autodistruge sau porni pe drumul lor către Stele.

Rolul de deschizător de drumuri este esenţial din perspectiva unui scriitor SF în primul rînd pentru că trebuie să fii un intelectual pentru a te preocupa literatura şi ştiinţa într-un mod activ, mai ales că nu orice intelectual este consumator de SF. Acest lucru se datorează în primul rînd faptului că nu orice persoană este capabilă să treacă peste barierele civilizaţiei care l-a inserat în modul său de gîndire – bariere existente în toate civilizaţiile umane, multe dintre ele invizibile la prima vedere chiar şi pentru un ochi format. Pot spune fără să greşesc prea mult că SF-ul este singurul gen literar existent care îmbină ştiinţele şi literatura într-o singură noţiune superioară părţilor componente. Pe de altă parte lucrurile la care se gîndeşte o asemenea persoană (un scriitor SF) pot avea o influenţă practică foarte puternică în realitatea înconjurătoare, un exemplu foarte bun este Arthur C. Clarke şi sateliţii artificiali ce orbitează în jurul Terrei – un lucru pe care îl considerăm de la sine înţeles în zilele noastre dar care ar fi dat fiori de uimire oricărei persoane trăitoare acum 50 sau 100 de ani.

Rolul de păstrător a normalităţii este de asemenea foarte important pentru un scriitor SF în primul rînd pentru că este cel care are cea mai mare nevoie de aşa ceva: normalitatea este o ancoră care îl împiedică să se piardă pe sine însăşi în perioada pe care o petrece într-un univers străin, chiar dacă el este cel care-l creează. Ideea de normalitate mai este necesară pentru ca prin contrastul pe care îl aduce în prim planul cititorilor săi să îi facă să observe greşelile şi ceea ce este rău în lumea în care cu toţii trăim.

Rolul de păstrător a anormalităţii (interesantă formulare, nu?) este ceva prin care un scriitor SF iese în evidenţă faţă de oamenii consideraţi normali. Terapia de şoc a ideilor noi, dar mai ales lucrările bune (adică modul în care sunt puse acele idei noi pe hîrtie) este lucrul de care au nevoie toţi oamenii pentru a ieşi din letargia şi inerţia specifică şi inevitabile unui anume (oricare) mod de gîndire.

Am fost întrebat care este rolul unui scriitor în noul mileniu şi s-a dovedit a fi una dintre cele mai grele întrebări cu care am avut de-a face. Într-o lume care este într-o continuă mişcare şi a cărei priorităţi par a se schimba de pe o zi pe alta este greu de trasat un drum clar spre viitorul perfect. Un lucru este totuşi sigur: nu trăim în lumea perfectă. Datoria fiecărei persoane este de a lupta pentru a-şi crea propriul viitor aşa cum crede de cuviinţă, rolul fiecărui scriitor SF este de a căuta să îşi imagineze cum va arăta viitorul acestei lumi în ansamblu şi de a lupta pentru a atinge formula lumii perfecte. Este

mai presus decît politicieni chiar şi pentru motiv pentru că nu cere nici un fel de glorie pentru el, gloria fiind doar o recunoaştere a capacităţilor sale. A fi scriitor nu este o opţiune, este un mod de viaţă. A fi un deschizător de drumuri nu este un mod de viaţă, este o necesitate. A încerca mereu să fii mai bun nu este o ambiţie, este o stare de fapt.

Dan-Marius
09 martie 2003